

Orreagako Kanta

1. JARDUERAK (1-3 JARDUERA)

1. Zer dakizu Erdi Aroko kulturari buruz? Zeintzuk dira zure ustetan Erdi Aroko Nafarroan hitz egiten ziren hizkuntzak? Nork zekien irakurtzen eta idazten? Ezagutzen al duzu Erdi Aroan Nafarroan idatzitako literatura-lanen bat?
2. Orreagako bataila eta bere protagonistak ikertu Interneten eta ondorengo galdera hauei erantzun: zer kontatzen du kondairak? Nola, non eta noiz gertatu zen benetako bataila? Nortzuk borrokatu ziren? Zergatik da ezaguna Orreaga?
3. Testuaren iruzkin bat idatzi. Horretarako, honako material hauek dituzu: transkribatutako eta egokitutako dokumentua (4); jatorrizko dokumentuaren argazkia (5); testuinguru historikoa ezagutzen lagunduko dizun sarrera-testua (3); eta Roldán eta Ferragut-en arteko borroka irudikatzen duen Lizarrako Granada de Egako Dukeen jauregiko kapitela erromanikoa (6).
4. Komentatu zure ikaskideekin ondorengo galderak: Erdi Aroko Nafarroan zeuden hizkuntzak eta idazkerak ulertzeko gai al zarete? gaur egungo berberak al dira?

2. DOKUMENTUAREN FITXA

1.1.	Dokumentuaren "izenburua"	Orreagako Kantaren zatia
1.2.	Dokumentuaren data	XIII. mendea
1.3.	Dokumentu mota	Olerkia
1.4.	Idazketa-hizkuntza	Nafar erromantzea
1.5.	Letra mota	Gotikoa
1.6.	Artxiboa	Nafarroako Errege Artxibo Nagusia (AGN)
1.7.	Signatura	CODICES_E1
1.8.	Orri kopurua	2 orri
1.9.	Euskarriaren materiala	Pergaminoa

3. TESTUINGURU HISTORIKOA

VIII. mendearen amaieran, Karlomagno, frankoen erregea, bere domeinuak zabaltzeko kanpaina ugariren buru izan zen. Horietako bat Al-Andaluseko musulmanen aurka zuzendu zuten, baina itzultzean, bere armadaren atzeraldiak porrot larria izan zuen Orreagan. Kapituluua garaiko historialariek jaso zuten, eta Karlos enperadorea eta haren iloba Roldán goraipatzen zituzten abestiak eta olerkiak atera zituen inspirazio-iturri.

XI. mendetik aurrera, Frantzia, Italian eta Iberiar Penintsulan kantar epiko zabalak egin ziren, eta han gertatu ziren kontatutako gertaerak. Hala, Frantziaren materia (Karlomagnoaren bizitza eta balentriak kontatzen dituzten lanak ezagutzen diren bezala) Erdi Aroan modan zegoen gaietako bat bihurtu zen, eta arrakasta erlijio-literaturaren edo Britainiako materiaren (Arturo erregearen) pareko hutsa zen.

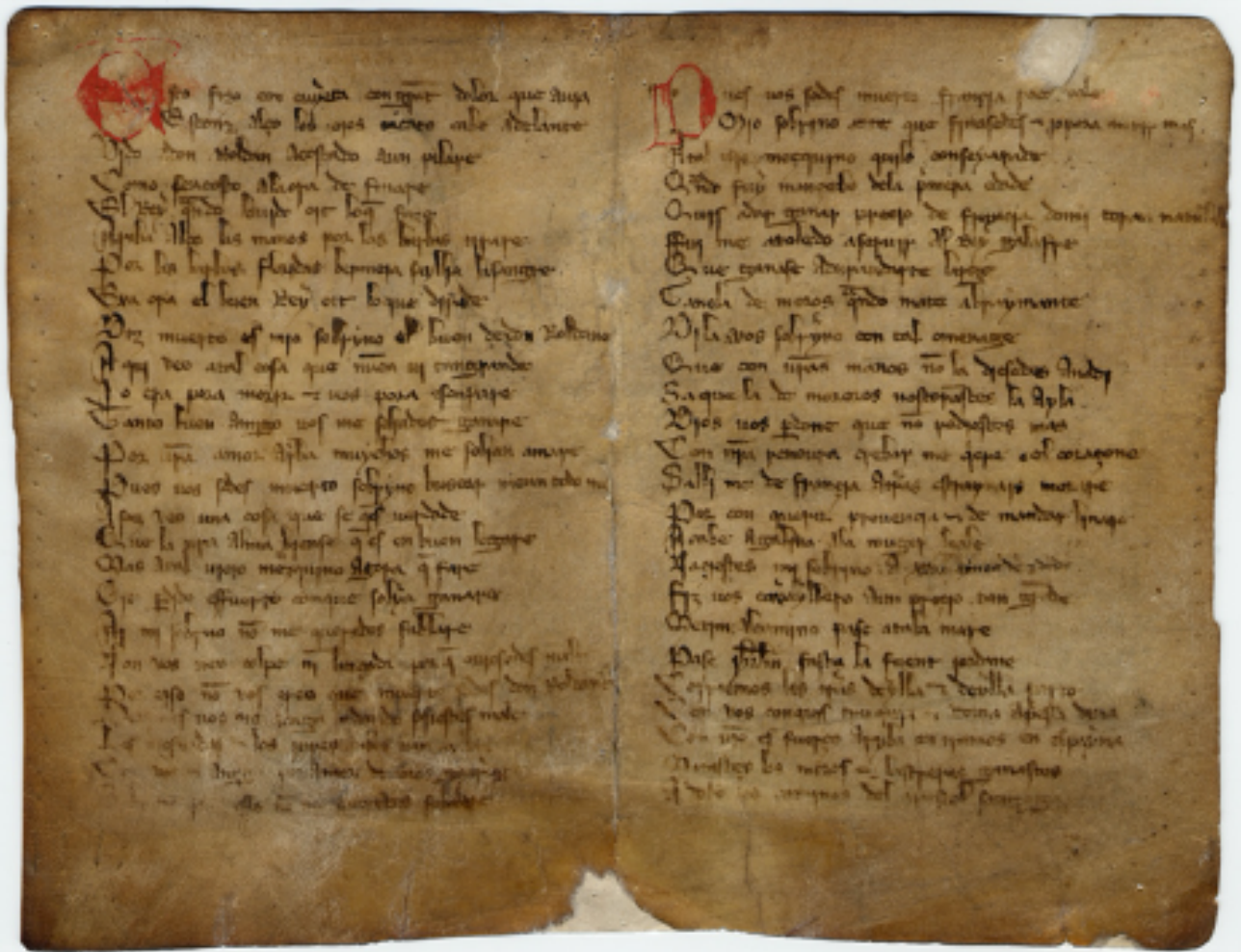
XII. eta XIII. mendeetan zehar, herri-hizkuntzak duindu egin ziren, maitasun-poesia, epika eta kroniketan erabiliz. Horri esker, biztanleen zati handi batek (irakurle gisa eta, batez ere, entzule gisa) balio artistiko eta kultural handiko literatura-lanak eskuratu ahal izan zituen. Horrela sortu ziren Nafarroako identitatearen hainbat kontakizun bereizgarri.

4. AUKERATUTAKO TESTUA

El emperador andava catando por la mortaldade;
 vido en la plaça Oliveros o yaze
 el escudo crebantado por medio del braçale;
 non vio sano en eyll quanto un dinero cabe;
 tornado a orient como lo puso Roldane.
 El buen emperador mando la cabeza alçare
 que le linpiasen la cara del polvo e de la sangre.
 Como si fuese bivo començolo de preguntare:
 "Digadesme, don Oliveros, cavayllero naturale,
 ¿do deyxastes a Roldan?, digadesme la verdade.
 Quando vos fiz compaineros diestesme tal omenaje
 por que nunca en vuestra vida non fuesedes partidos maes.
 Dizimelo, don Oliveros, ¿do lo ire buscare?
 Jo demandava por don Roldan a la priesa tan grande.
 Y a mi sobrino, ¿dont vos ire buscare?"
 Vio un colpe que fizo don Roldane:
 "Esto fizo con cueyta con grand dolor que aviae."
 Estonz alço los ojos, cato cabo adelante,
 vido a don Roldan acostado a un pilare,
 como se acosto a la ora de finare.
 El rey quando lo vido, oit lo que faze,
 arriba alço las manos por las barbas tirare,
 por las barbas floridas bermeja sayllia la sangre;
 esa ora el buen rey oit lo que dirade,
 diz: "¡Muerto es mio sobrino, el buen de don Roldane!
 Aquí veo atal cosa que nunca vi tan grande;
 yo era pora morir, e vos pora escapare.
 Tanto buen amigo vos me solia des ganare;
 por vuestra amor arriba mucychos me solian amare;

pues vos sodes muerto, sobrino, buscar me an todo male.
 Asaz veo una cosa que se que es verdade;
 que la vuestra alma bien se que es en buen logare;
 mas a tal viejo mezquino, ¿agora que farade?
 Oi e perdido esfuerço con que solia ganare.
 ¡Ay, mi sobrino, non me queredes fablare!
 Non vos veo colpe nin lançada por que oviesedes male,
 por eiso non vos creo que muerto sodes don Roldane.
 Deysamos vos ne açaga donde prisistes male;
 ¡las mesnadas e los pares ambos van ayllae
 con vos, e amigo, por amor de a vos goardare!
 Sobirno, ¿por eso non me queredes fablare?
 Pues vos sodes muerto, Françia poco vale.
 Mio sobrino, ante que finasedes era yo pora morir maes.
 Atal viejo meçquino, ¿qui lo conseyarede?”

5. AUKERATUTAKO TESTUA (IRUDIA)

6. MATERIAL ERANTSIAK

